

357¹. Åkerby, Toresunds sn, Selebo hd.

Pl. nn.

Litteratur: Brev d. 24 maj 1921 till riksantikvarien från lektor I. Fehr, Strängnäs; Berättelse till VHAA i aug. 1921 av S. Lindqvist.

Runstenen hittades våren 1921 vid plöjning på en åker söder om runstenens nuvarande plats, där den låg djupt ned i jorden, och står nu rest 35 steg söder om runberget Sö. 213² Åkerby. Enligt S. Lindqvist låg platsen, där den anträffades, c. 150 m. från Sö. 213, och han förmodar, att på 1000-talet vägen från Stallarholmen haft en genare backigare sträckning förbi Sundby och Sö. 213.

Ämnet är gråsten, höjden 2,35 m., bredden vid foten 70 cm., i toppen tangerande översta slingan 50 cm. Slingans bredd är 13–19 cm.

Runstenen har inskrift både på framsidan, där slingan krönes av ett kors, och på högra sidan.

- A. Framsidan: Inskriften börjar nedtill t.v. med 1–4 **nasi**. Där framför finnes intet skiljetecken, troligen heller intet ormhuvud, ehuru åtskilliga raka streck inom slingan tyckas vara spår av ett sådant men ej med säkerhet kunna anses vara ristade. I 5–9 **resti** är övre delen av 5 **r** utsvälld och nedre bistaven nästan jämlöpande med staven, på 6 **e** är halva nedre staven bortslagen. I 10–12 **sta** är på 10 **s** nedre staven dragen för mycket åt vänster. Även i 29–30 och 39–40 **si** är slutkonsonanten **-n** utelemnad, och 39 **s** har oregelbunden form i det nedre staven höjer sig över mellanstrecket. I 31–36 **akabar** är **r** format såsom 5 **r** och med bistaven utgående ännu längre t.h. om stavens topp.
- B. Högra sidan av stenen. Det är rätt oklart, var högra sidans runinskrift börjar, enär nästan jämsides med slingans naturliga begynnelse en slingbit finnes med runorna I–III **pra**, av vilka I **p** saknar staven ovan nedre bistaven och II **r** stav och bistav ovan mellanstrecket men III **a** är fullständigt i behåll. Dessa runor gå sålunda nedifrån i ungefär samma riktning som den annars naturliga början av baksidans inskrift men i en lite vinkel mot densamma och i motsatt riktning mot inskriftens början, varom jag dock uttryckt ovisshet genom att numrera dem med romerska siffror.

Den naturliga början av inskriften B är 1–4 **piks**, av vars 1 **p**, som står 12 cm nedifrån, övre delen är förstörd, av 2 **i** finnes något mer än övre hälften, 3 **k** har bistaven krökt in mot stavens spets, 4 **s** är klar. I 5–8 **leni** är 8 **i** litet tvivelaktig: dels går den alldeles förbi nedre ändan av bistaven till 7 **n**, dels är den icke fullt så djup som övriga runor, dock sannolikt huggen, kanske senare insatt. I 11–14 **byki** är i 12 **y** bistaven borta ovanför prick och staven i 13 **k**, som ej haft någon prick, ovan bistaven. I 15–18 **uhks** är 16 **h** mindre väl ristad, 17 **k** har av bistaven blott nedre hälften ristad. 19–25 **unipikr** äro fullt klara. 26 **† a** har punkt både före och efter. 27–31 är **uikir**; i 31 **r** saknas översta delen, men runan är icke lika utsvälld som A5 och 36, och bistaven är icke jämlöpande med staven. I 32–34 **uas** är toppen borta på **u**, förmodligen ock på **as**; **s** är vänderuna. Av 35 **† a**, som har prick både före och efter, är toppen borta.

Därefter är mer eller mindre av slingan förstört och tydningen mycket svår eller omöjlig. 36 tyckes ha varit **i**, varefter en prick tyckes stå mycket högt upp. 37 **i** är ett åt höger lutande streck utan bistav. Efter 12 cm står sedan 39 **r**, som saknar toppen ovan mellan strecket. På 6 cm avstånd från 37 måste dock en runa 38 ha funnits, vars plats nu betäckes av cement. 40 är **k** med övre delen av bistaven antingen bortslagen eller aldrig ristad. 41 **i** tyckes aldrig hava haft någon bistav. 42 är en stav, som kan hava bistav upptill. 43 har troligen varit **u** med 5 cm av staven nedifrån i behåll och 3½ cm av bistaven, något lutad emot staven. Därefter finnes på 11 cm ingen runa, blott nedre staven av 44, som är 4 cm nedifrån. På mellanrummet kunna på sin höjd två runor hava stått, möjligen blott en. Efter 7 cm från 44 står en punkt; på mellanrummet kan blott en runa hava stått. 45 är 5 cm nedifrån, 46 är 6 cm. 47 är en 3 cm lång stav nedifrån, 48 en 4 cm lång bistav nedifrån till **r**, som står 11,5 cm t.h. om 47, och därefter står en punkt, varmed inskriften slutar.

Inskriften är alltså följande:

A) Framsidan: **nasi · risti · sta : at · ulef · skaka · fapur · si · ak abar · br · si ·**
5 10 15 20 25 30 35 40

B) Högra sidan av stenen:

I motsatt riktning mot inskriftens slutrunor nedtill: **pra**

Högra sidans slinga från vänster nedifrån: **piks · leni · nu · buki · uhks · unipikr · a · uikir · uas · a**
5 10 15 20 25 30 35

· **i · iirkiui · iir ·**
40 45

¹ Runstenen fick nummer Sö 189 i *Södermanlands runinskrifter* (1936).

² Fick nummer Sö 188 i *Södermanlands runinskrifter* (1936).

Redan tydningen av A erbjuder vissa svårigheter. Binamnet A19–23 **skaka** måste hänföras till adj. fsv. *skakker* »sned, skev», fvn. *skakkr* eller till fsv. *Skaghi*, fvn. *Skagi*, jfr. Hellquist, *Xenia Lideniana* s. 98, F. Jónsson, *Tilnavne i den isl. Oldlitt.* s. 231, 346; fsv. *Skæggi*, fvn. *Skeggi* heter däremot i ack. sg. *Skæggia*. I rungruppen 31–36 **akabar** måste **ak** vara ordet »och» och har väl på grund av ställning och av utrymmesskäl förkortats för ***auk**, liksom 10–12 **sta** 29–30, 39–40 **si** och 37–38 **br** äro förkortade. Då återstår 33–36 **abar** att utgöra broderns namn, och måhända finnas däri utelemning av *-n* som uti **sta** och **si**, så att namnet är att uppfatta som ***abar[n]** och betecknar fsv. *Abern* Vml. SD ns III, 170, biform till fsv. *Abiorn*. Jfr **nbiur** Sö. 276³ Strängnäs och **uibarn** Ög. 46.

Ytterligt svårtolkad är inskriften B. Vissa ord kunna ju identifieras men arten av deras sammanhang är tvivelaktigt. 11–14 **byki** »bodde» bör vara predikat, till vilket pret. dock 9–10 **nu** ej rätt väl passar. Då 19–25 **unipikr** »ingen niding» är nom. sg. är väl detta subjekt eller subjektets bestämning till detta **byki** och ser ut att självt vara bestämt av 15–18 **uhks** som kan vara omställning för ***huks**, vilket ord i fsv. har gen. sg. både på *-s* och *-ar*, till fvn. *hugr* är däremot gen. sg. blott *hugar*. Denna gen. kan till egenskapsordet **unipikr** utgöra en liknande bestämning, som gen. ofta bestämmer adj. för att beteckna det i hänseende vartill egenskapen visar sig, t.ex. *góðr matar* (Lund, *Ordføjningslære* s. 182), alltså *hughs onīðingr* »ingen niding till sinnelaget».

Sö 357. Åkerby

Satsens övriga ord svara väl på frågan, var han bodde, och 26 **a** torde vara prep. *ā* »på, i», som styr dat. 5–8 **leni**, som åter bestämmes av gen. I–III, 1–4 **þrapiks**, eller blott **piks**. Dat. sg. **leni** kan väl blott höra till fsv. *læn* »1) lån, 2) lån förläning», fvn. *lén*, som ock äger den allmännare betydelsen »hvad der indrømmes en, falder i hans Lod, kommer han til gode, til Fordel», och i denna mening är ordet kanske här brukat, så att **piks . leni** »med förmånen av ett ting» och utgör en omskrivning av för värdigheten av domare eller häradshövding, jfr Sö. 130 Hagstugan **tumara**, som dock antagligen är mansnamn. I–III **þra** kunde vara förkortning med betydelse av gen. pl. »deras» och sammanfatta fadern och sonen samt vara efteråt tillsatt och oegentligt, då ju värdigheten blott tillkom fadern.

27–31 **uikir** kan svårigen styras av 26 **a**, som här blott kan tänkas styra dat. Ordet är därför sannolikt kvinnonamnet fsv. *Vægærðh* eller **Vigærðh*, fvn. *Végerðr*, jfr gen. sg. **uikerþar** Brate 1902 (B. 151, L. 382, D II 34 **uikarþar**) Skestad, Spånga sn, Uppl., **uikeþ** Ö. Bennbäck, Möklinta sn, Västml. Brate 1898, nom. sg. **uiker** Brate 1898 (L. 736 **vikerþ**) Våppeby, Enköpings-Näs sn, Uppl. I de anförda nom. sg. har *þ* utstötts mellan de två *r*. Namnet betecknar den avlidne faderns hustru och är subjekt till 32–34 **uas** »var», som väl återföljts av 35 **a**, prep. *ā*, men vilket uttalande gjorts om den ännu levande hustrun, synes omöjligt att utfinna. I och för sig vore ju ock tänkbart att tolka 27–31 **uikir** som mansnamnet *Vī-ger*, ack. **uikair** Sö 211⁴ Årby (B. 723, L. 951), Sö 352⁵ Ö. Järna (B. 687, L. 807), men i vilket förhållande denne er stode till inskriftens övriga personligheter, vore då oklart, varemot den avlidnes hustru ofta nämnes uti inskriftens senare del, jfr. Sö. 34–35 Tjuvstigen (B. 780, L. 851–851), 120 Skogshall (B. 757, L. 977), 339⁶ Turinge (B. 1139, L. 802, 803).

Översättning: A. Framsidan: Näse ristade stenen efter Olev den snede, sin fader, och Abärn, sin broder.

B. Högra sidan: Deras tingsförmån bodde han nu på, till sinnesförfattning ingen niding (dvs. med ädelt sinnelag), Vigård var på —.

³ Fick nummer Sö 280 i *Södermanlands runinskrifter* (1936).

⁴ Nummer Sö 212 i *Södermanlands runinskrifter* (1936).

⁵ Nummer Sö 222 i *Södermanlands runinskrifter* (1936).

⁶ Nummer Sö 338 i *Södermanlands runinskrifter* (1936).